

Vabariigi Valitus
Riigikogu fraktsioonid

Meie 27.08.2025 nr 1-4/84

Pöördumine: Toidutööstuste kahjude leevendamine seoses sigade Aafrika katku (SAK) puhangutega

Austatud Eesti Vabariigi peaminister, Vabariigi Valitsuse liige, Riigikogu fraktsiooni esimees, Riigikogu liige

Tunnustame Vabariigi Valitsuse seniseid samme, millega on toetatud seakasvatajaid SAK puhangute järeltegevustes, bioturvalisuse tõhustamisel ning jahindusmeetmete kaudu taudi leviku piiramisel. Need otsused on olnud vajalikud ning kindlasti on seakasvatusele vaja suunata ressursse ka toomise taastamiseks.

Paraku on praegune olukord võtnud sealihasektoris kriisi mõõtmed ning nüüd on otsene mõju jõudnud ka lihatööstustesse, kes täidavad Põllumajandus- ja Toiduameti (PTA) korraldust utiliseerida kõik viirusega nakatunud farmidest pärinevad rümbad, lõigatud liha, tapasaadused ja valmistooted. Tegelikult tähendab see, et hävitamisele läheb terved partiid liha ja lihatooteid, kui need sisaldavad kasvõi ühte komponenti taudiga nakatunud farmist.

Kahjud on lihatööstusele märkimisväärsed – hinnanguliselt sadades tuhandetes eurodes, mis täna on täielikult lihakäitlusettevõtete kanda. Erinevalt seakasvatajatest puudub lihatööstustel veterinaarseaduse alusel õigus taudikahjutoetusele, samuti ei ole ühtegi seaduslikku kitsendust, mis otseselt takistaks toetavate meetmete välja töötamist otsest kahju kannatavale toidutööstustele. PTA korralduse alusel tehtud kahjutustamine on osa avalikust huvist ja seepärast on õiglane, et ettevõtetele kaasnenum kulud kaetakse riigi eelarvest, kaasates võimalusel EL-i vahendeid.

Toome siinkohal SAK-st tulenevate kahjude esialgse hinnangu seisuga 15. august 2025:

- Enamik mõjutatud tootmisest põhineb kodumaisel toorainel
- Risk: tootmisvõimekuse vähenemine, töökohtade kadumine, impordisõltuvuse suurenemine
- Mõjutatud ettevõtted: vähemalt 4 suuremat lihakäitlusettevõtet
- Kahjude kogumaht, hetkeseisuga 565 tuhat euot, Konkreetsed näited:

- Ühes juhtumis tuli kahjutustada üle 118 tonni liha ja lihatooteid, kahju ligikaudu 310 000 eurot.
- Teises juhtumis ulatus kahjutustamise maht ligi 25 tonnini, otsene kahju üle 180 000 euro.
- Väiksemates juhtumites on ettevõtted kandnud kahju suurusjärgus 11 000–13 000 eurot, sh utiliseerimiskulud.

Meie hinnangul on toidutööstuste toetamise võimalusteks mitmeid põhjendusi:

- Ettevõtlusvabaduse ja omandiõiguse riive

Kehtiv praktika, mille kohaselt jäävad PTA korralduse alusel hävitatud liha ja toodete kahjud täielikult ettevõtte kanda, kujutab endast sisulist sundvõõrandamist ilma kohese ja õiglase hüvitiseta. See riivab põhiseaduse §-des 31 ja 32 sätestatud ettevõtlusvabadust ja omandiõigust.

- Võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine

Loomapidajatele hüvitatakse seaduse alusel hukatud loomad ja muud hävitatud materjalid. Lihatööstused on samas olukorras – nad on sunnitud hävitama oma omandit riikliku tauditõrje meetmete tõttu, kuid ei saa seejuures mingit hüvitist. Selline erinev kohtlemine on vastuolus põhiseaduse § 12 võrdse kohtlemise põhimõttega.

- Proportsionaalsuse põhimõtte rikkumine

Fiskaalhuvi ei saa olla ainus põhjus, miks tauditõrjemeetmetest tulenevaid kahjusid tööstustele ei hüvitata. Kahjude kandmine ainult ettevõtete poolt võib viia tootmisüksuste sulgemiseni ja seeläbi hoopis vähendada riigi maksutuluseid ning kahjustada toidujulgeolekut.

- Euroopa Liidu õigus toetab hüvitamist

EL määrused 2021/690 ja 2022/2472 näevad ette võimaluse hüvitada nii hukatud loomade kui ka hävitatud loomsete saaduste väärtus ning taotleda nende kulude kompenseerimist EL vahenditest. Mitmed liikmesriigid (nt Itaalia linnugripi puhul) on selliseid toetusi edukalt rakendanud.

Ettepanekud edasisteks tegevusteks:

1. Erakorraline toetusmeede

Kehtestada Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kaudu erakorraline meede, millega hüvitatakse SAK-i puhangutest tulenevad otsesed kahjud lihatööstustele, st rümpade, liha ja lihatoodete turuväärtuses utiliseerimisele, tööstuse desinfitseerimisele ja muudele taudi järgsetele tegevustele kulunud kahjud.

2. Seadusemuudatus

*Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
Pärnu mnt 141, 11314 Tallinn, tel 600 9349, info@epkk.ee*

Täiendada veterinaarseadust nii, et PTA korraldusega kahjutustamisele määratud lihatööstuse tooted käsitletakse kahjude korvamisel samaväärselt loomapidajate hukatud loomadega.

3. EL rahastus

Kasutada võimalusel EL määruste 2021/690 ja 2022/2472 alusel pakutavat rahastust, et kompenseerida ettevõtetele makstavad hüvitised, mis vähendaks koormust riigieelarve.

4. Keelata jaekaubandusel oma kahjude kandmist tööstustele

Tagada, et jaekaubandus ei nõua tagasikutsutud lihatoodete kahjude kompenseerimist tööstustelt, kes on juba kandnud olulise finantskaotuse.

Käesoleva kirjaga avaldame toetust sealihasektori ettevõtjate ja Eesti Tõusigade Aretusühistu ühispoordumisele, mis saadeti 15. augustil Riigikogule, Riigikogu maaelukomisjoni esimees Urmas Kruusele, Vabariigi Valitsusele, peaminister Kristen Michalile, regionaal- ja põllumajandusminister Hendrik Johannes Terrasele, majandus- ja tööstusminister Erkki Keldole ning õiguskantsler Ülle Madisele.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Kerli Ats

Juhatuse esinaine

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

Kirja koostaja: Meeli Lindsaar, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja toiduvaldkonna juht, meeli@epkk.ee